

Rīgā
16.07.2020 Nr. 5-9/651
Uz _____ Nr. _____

**Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisijai**
sprk@sprk.gov.lv

Par Inčukalna pazemes gāzes krātuves lietošanas noteikumiem

Atsaucoties uz Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – SPRK) 2020. gada 18. jūnijā publicēto Konsultāciju dokumentu "Par Inčukalna pazemes gāze krātuves lietošanas noteikumiem" (turpmāk – Dokuments), AS "Latvijas Gāze" (turpmāk – LG) sniedz sekojošu viedokli:

1. Par krātuves jaudu rezervācijas principu maiņu

Atbilstoši Dokumentā publicētajai informācijai, ikviens Inčukalna pazemes gāzes krātuves (turpmāk – IPGK) lietotājs var secināt, ka jaunais piedāvātais IPGK jaudu izsoles mehānisms ir krasī atšķirīgs no 2020./2021. gada sezonā piemērotā "pro-rata" krātuves rezervācijas principa. LG ieskatā, spēkā esošais "pro-rata" princips ir atbilstošākais un dabasgāzes lietotājiem, it sevišķi mājsaimniecībām – ekonomiski izdevīgākais IPGK jaudu rezervēšanas mehānisms, ar vienu nosacījumu – ja uzraugošās institūcijas nodrošina to, ka "pro-rata" jaudu rezervācijā drīkst piedalīties tikai viens komersants-tiešā labuma guvējs, izslēdzot vairāku saistīto uzņēmumu piedalīšanos IPGK jaudu rezervācijā. LG ieskatā, panākot to, ka no dalības IPGK jaudu rezervācijā izslēdz iespēju veikt spekulatīvas darbības, IPGK kopējais tehniskais apjoms var nodrošināt nepieciešamās jaudas visiem krātuves lietotājiem.

Spēkā esošais princips lietotājiem nodrošina arī zemākās iespējamās krātuves izmaksas, jo tas tiek noteikts atbilstoši regulētajiem krātuves operatora ieņēmumiem, nevis balstoties uz vasaras-ziemas dabasgāzes cenu atšķirību (ko var prognozēt kā potenciālo izsoles prēmiju), tādējādi sniedzot iespēju, šo iegūto ekonomisko labumu, caur dabasgāzes tirdzniecības tarifu, attiecināt uz lielāko dabasgāzes lietotāju skaitu – mājsaimniecībām. Pārejot uz IPGK jaudu izsoļu principu, ir paredzams dabasgāzes cenu pieaugums gan mājsaimniecībām, gan komerciālajiem un rūpnieciskajiem klientiem, vasaras-ziemas dabasgāzes cenu starpības apmērā.

Krātuves uzglabāšanas sezonās ar augstu vasaras-ziemas cenu starpību krātuves operators gūs lielus ieņēmumus caur izsoles prēmijām. Vērojot 2020.-2021.gada vasaras-ziemas dabasgāzes cenu starpību TTF indeksam, var secināt, ka, tādā krātuves sezonā, kā 2020./2021.gadā, kur pieprasījums pēc IPGK krātuves jaudām 5-6 reizes pārsniedza tehniski pieejamo jaudu un vasaras-ziemas cenu starpība jaudu rezervēšanas brīdī sasniedza 3.52 EUR/MWh, kopējā maksa, ko samaksātu krātuves lietotāji, pārsniegtu noteikto krātuves tarifu vairāk kā piecas reizes, tādējādi

ģenerējot krātuves operatoram četras reizes lielākus ieņēmumus, tajā pašā laikā, par tādu pašu summu palielinot krātuves lietotāju un arīdzan dabasgāzes gala patērētāju izmaksas, atstājot ietekmi ne tikai uz mājsaimniecību kopējām izmaksām, gan caur krietni augstāku dabasgāzes tirdzniecības gala tarifu, gan augstākiem siltumapgādes tarifiem, bet arī palielinot rūpniecisko dabasgāzes lietotāju izmaksas un ievērojami mazinot to konkurētspēju. Tāpat arī ir jāņem vērā, ka uzglabāšanas sezonās ar zemu vasaras-ziemas cenu starpību IPGK pārsvarā tiks izmantots Latvijas lietotāju apgādei (saistītie lietotāji un tirgus klienti), jo tehnisko ierobežojumu dēļ, ziemas laikā nav iespējams pilnībā nodrošināt dabasgāzes piegādes tikai pa cauruļvadiem. Ar piedāvāto regulējumu, IPGK krātuves cena šādās sezonās visticamāk pārsniegs vasaras-ziemas cenas starpību un Latvijas krātuves lietotāji būs spiesti to izmantot maksājot paaugstinātu cenu/tarifu. Šādās sezonās Latvijas gala patērētājiem – gan mājsaimniecībām, gan rūpnieciskiem klientiem, gala rezultātā nāksies maksāt par dabasgāzi dārgāk nekā kaimiņvalstīs, kur pārvades jaudas var nodrošināt nepieciešamo apjomu piegādi pa cauruļvadiem.

LG arī norāda, ka pie klasiskas tirgus konjunktūras, kad vasaras-ziemas cenu starpība ir 2-3 EUR/MWh robežās, šādu, palielinātu ieņēmumu atgriešana atpakaļ tirgū, caur samazinātu krātuves tarifu, var nenotikt vairākus gadus, kas nozīmē to, ka gan krātuves lietotāji, gan gala patērētāji, turpinās pārmaksāt par krātuves izmantošanu.

LG ieskatā, SPRK un krātuves operatoram būtu jāmeklē alternatīvi varianti, kā pēc iespējas ātrāk atgriezt ekonomikā pārmaksāto krātuves izmantošanas maksu, piemēram, caur samazinātu krātuves bāzes tarifu pie palielinātiem ieņēmumiem no krātuves izsoļu prēmijām.

2. Izsoles prēmijas noteikšanas princips

Dokumentā ir norādīts, ka krātuves jaudu rezervēšanai tiks piemērots “pēdējā akceptētā solījuma” prēmijas noteikšanas princips. LG ieskatā, šāda principa noteikšana veido nevienlīdzīgas attieksmes risku pret krātuves lietotājiem, kuri regulāri rezervē lielus krātuves apjomus, proti, lietotāji, kuri rezervē proporcionāli mazus krātuves apjomus, izsolē var piedalīties ar paaugstinātu prēmiju, lai būtu pārliecināti, ka tie tiks pie savām plānotajām krātuves jaudām, jo galarezultātā, pēc “pēdējā akceptētā solījuma” principa, tāpat visiem krātuves izsoles dalībniekiem tiks piemērota vienota prēmija. Savukārt krātuves lietotāji, kuriem ir nepieciešams rezervēt proporcionāli lielus krātuves apjomus, tāpat vadīsies pēc “maksā kā solīts” principa, nosakot savu mērķa prēmiju dalībai izsolē.

Lai novērstu šādu krātuves lietotāju diskriminācijas un spekulāciju iespēju, krātuves jaudu rezervēšanā būtu jāpiemēro “maksā kā solīts” prēmijas noteikšanas princips, jo šis princips tiešā veidā atspoguļo to prēmijas apmēru, ko katrs krātuves lietotājs uzskata par atbilstošu maksāt par sev vēlamu krātuves rezervējamo apjomu.

3. Iesūknēšanas jaudas prioritātes tiesības

Nav izprotama krātuves operatora un SPRK motivācija un ekonomiskais ieguvums, ko gūs dabasgāzes galalietotāji, ieviešot šādu krātuves produktu un tā izsolī. Šādas izsoles ieviešana radīs papildu ieņēmumus krātuves operatoram, un tajā pašā laikā vēl vairāk palielinās dabasgāzes gala cenu patērētājiem. Turklāt situācijā, kad krātuves lietotāji jau būs pieteikušies uz IPGK grupētās jaudas produktu izsoles

kārtībā, ieviest papildu izsoli iesūknēšanas prioritātei, ir absurdi. Raugoties uz lielāko Rietumeiropas krātuvju operatoru Terega, Storengy, Gastera, OMV, Fluxys, TAQA rīkoto krātuves izsoļu piemēriem, krātuves uzglabāšanas jauda tiek piedāvāta kopā ar fiksētu iesūknēšanas jaudu jeb angļu valodā “standard bundled unit”, ko var traktēt kā IPGK izmantoto grupētās jaudas produktu. Pēc tādiem pašiem Rietumeiropā izmantotajiem krātuves izsoļu principiem būtu arī jānodrošina krātuves jaudu rezervācija IPGK, kurā lietotājiem ir noteikts ne tikai krātuves uzglabāšanas jaudu apjoms, bet arī tiek fiksēts noteikts iesūknēšanas jaudu apjoms.

Atbilstoši krātuves noteikumu 11.punktam, krātuves iesūknēšanas sezona ilgst 168 dienas, un krātuves lietotājiem, kuri izolē ir rezervējuši krātuves grupētās jaudas, balstoties uz to rezervēto krātuves jaudu proporciju un iesūknēšanas sezonas dienu skaitu, ir iespējams noteikt un fiksēt iesūknēšanas jaudas un tikai pēc tam neizmantotās iesūknēšanas jaudas nodot iesūknēšanas jaudas izolē.

Piemērs:

Krātuves tehniskā jauda	24 000 000 MWh
Krājumi no iepriekšējā krātuves cikla	4 000 000 MWh
Krātuves brīvā jauda	20 000 000 MWh
Iesūknēšanas sezonas dienu skaits	168 dienas
Dienā piešķiramais iesūknējamais fiksētais apjoms krātuves grupētās jaudas turētājiem	119 000 MWh/dienā
Krātuves tehniskā iesūknēšanas jauda dienā	175 000 MWh/dienā
Iesūknēšanas jaudas prioritātes tiesību izsolei pieejamā jauda	56 000 MWh/dienā

Šāda principa piemērošana nodrošinātu efektīvu krātuves tehnisko darbību un vienmērīgas, nodrošinātas iesūknēšanas plūsmas visas iesūknēšanas sezonas laikā, ļaujot krātuves operatoram pārskatāmāk plānot krātuves darbības režīmus un novērst iesūknēšanas sastrēgumu riskus, kā arī nodrošinot krātuves darbības ilgtspēju.

4. Divu gadu grupētās jaudas produkta saistību neizpilde no pārvades operatora puses ja tiek ieviestas iesūknēšanas jaudas prioritātes tiesības

Turklāt Dokumentā nav ņemts vērā 2020./2021.gada krātuves sezonā veiktās divu gadu grupētās jaudas produkta (2GJP) rezervācijas un iesūknēšanas prioritāte. Veicot šo produktu rezervāciju, noteikumos netika paredzēts, ka tiks piemērota iesūknēšanas prioritātes tiesību izsole, līdz ar to, 2020./2021.gadā veiktajām 2GJP jaudām būtu jābūt arī prioritārām ar piešķirtu fiksētu iesūknēšanas jaudu, attiecībā pret iesūknēšanas prioritātes tiesību izsoli iesūknēšanas jaudu pārslodzes gadījumā.

5. Izsoļu laika grafiks

Dokumentā piedāvātais izsoļu laika grafiks ir novēlots, un pirmajām izsolēm par nākamajā sezonā pieejamajām krātuves jaudām būtu jānotiek agrāk, nekā 15.martā. Šā brīža dabasgāzes tirgū, patērētāji izvēlas dabasgāzes piegāžu līgumus uz dažādiem periodiem un ar dažādiem piegāžu sākuma datumiem. Bieži patērētāji izvēlas piegādes, kur līguma periodā iekrīt divi krātuves cikli, piemēram, no janvāra līdz decembrim. Līdz ar to būtu jānodrošina, ka pirmās krātuves izsoles jau tiek veiktas decembrī uz krātuves operatora prognozētajām brīvajām jaudām nākamajam ciklam. Šāda pieeja ļaus krātuves lietotājiem izvairīties no palielināta cenu riska un piedāvāt klientiem izdevīgākus dabasgāzes piegāžu nosacījumus un cenas.

Arī krājumu pārceļšanas produkta tarifam ir jābūt zināmam jau pirms izsoles datuma, lai krātuves lietotāji var savlaicīgi prognozēt patēriņus un ar krājumu pārceļšanu saistītos palielinātos izmaksu riskus. 2020./2021.gada uzglabāšanas sezonā, kad visas krātuves jaudas jau ir rezervētas, krājumu pārceļšanas produkta tarifs joprojām lietotājiem nav zināms.

6. Dabasgāzes nodošana IPGK

Ņemot vērā to, ka IPGK ir arī muitas noliktavas statuss, norma, ka krājumu nodošana krātuve ir attiecināma tikai uz dabasgāzi, par kuru ir izpildītas muitas procedūras, ir ierobežojoša. Dabasgāzes atmuitošana ir jāveic, kad tā tiek laista brīvā apgrozībā, un piegādāta gala klientiem, nevis tai atrodoties muitas noliktavā, šajā gadījumā IPGK, līdz ar to, krājumu nodošanu ir jāparedz arī neatmuitotai dabasgāzei, kuru komersanti pēc tam atmuito paši, laižot to brīvā apgrozībā.

7. Noteikumu paredzamība

Pēdējo divu gadu laikā IPGK krātuves lietošanas noteikumi ir tikuši mainīti četras reizes. Tik biežas normatīvo aktu un regulējuma izmaiņas liedz iespēju komersantiem veikt jebkādu objektīvu uzņēmējdarbības stratēģisko plānošanu un nākotnes attīstības plānu izveidi. Piedāvātajiem IPGK lietošanas noteikumiem ir jābūt nesasteigtiem, ar rūpīgi izvērtētiem riskiem un ar krātuves lietotājiem saskaņotiem, lai nākamajā gadā lietotājus atkal nesagaidītu jaunas normatīvo aktu izmaiņas, bet apstiprinātie noteikumi būtu relevanti ilgtermiņā.

Valdes locekle
Dreimane

(*paraksts)

Elita

***DOKUMENTS PARAKSTĪTS ELEKTRONISKI AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU, KAS SATUR LAIKA ZĪMOGU**